

Μια αρχαία μαρτυρία για την εορτή της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού

/ [Πεμπτουσία](#)

Ο επόμενος λόγος του αγίου Σωφρονίου Αρχιεπισκόπου Ιεροσολύμων στην Ύψωση του Τιμίου Σταυρού και στην Αγίαν Ανάσταση αποτελεί μίαν αρχαία και αυθεντική μαρτυρία περί της πρώιμου τιμής του Τιμίου Σταυρού και της εορτής της Υψώσεώς του, όταν ακόμη ο έν λόγω εορτασμός ήταν άρρηκτα ενωμένος με την επέτειο των Εγκαινίων του Ναού τής Αναστάσεως και κατ' ουσία δεν αποτελούσε παρά μόνο τη δεύτερη ημέρα τής μεγάλης εκείνης πανηγύρεως. Το περιεχόμενο του λόγου ταιριάζει ιδιαίτερα στις 13 Σεπτεμβρίου, παραμονή της εορτής της Υψώσεως.

Η ατμόσφαιρα που εκφωνήθηκε ήταν ιδιαίτερα φορτισμένη από συγκίνηση λόγω των προηγηθέντων δραματικών γεγονότων: Πριν από είκοσι περίπου χρόνια (το 614 μ.Χ.) οι Πέρσες είχαν κυριεύσει την ιερή Πόλη επιφέροντας διπλή την καταστροφή. Κατεδάφισαν το Ναό της Αναστάσεως, ο οποίος είχε ιδρυθεί από το Μ. Κωνσταντίνο, και απήγαγαν τον Τίμιο Σταυρό. Αλλ' ο μεν Ναός ανεγέρθηκε εκ νέου από τον άγιο Μόδεστο το 626 μ.Χ., τον δε Τίμιο Σταυρό επανέφερε ο στρατηλάτης αυτοκράτορας Ηράκλειος το 628 μ.Χ., ο οποίος και τον ύψωσε ξανά στις 14 Σεπτεμβρίου. Έτσι πήρε η εορτή νέα δόξα και με την πάροδο του χρόνου

έγινε αυτοτελής και ανεξάρτητη από εκείνη της εορτής των Εγκαινίων του Ναού.

Τα επόμενα χρόνια, περί το 634 μ.Χ., εκφωνήθηκε ο παρακάτω λόγος του αγίου Σωφρονίου, γεμάτος από πηγαίο αυθορμητισμό και ευφροσύνη. Η ζωντανή αυτή μαρτυρία για τον επισημότατο εορτασμό της Υψώσεως είναι ταυτόχρονα και τραγική, εάν αναλογισθούμε ότι μετά δύο ή τρία χρόνια (το 637 μ.Χ.) τα Ιεροσόλυμα θα πέσουν και πάλιν σε βάρβαρα χέρια, αυτήν τη φοράν των Αράβων.

Ιω. μ.

Ο Λόγος

Σταυρού πανήγυρης και ποίος να μην σκιρτήσει; Αναστάσεως διακήρυξη και ποίος χαρούμενα να μην γελάσει;

Ναι, ανασκίρτηση για το Σταυρό:

Γιατί όταν αυτός στήθηκε στον τόπον του Κρανίου έχοντας καρφωμένο επάνω του το Δεσπότη της κτίσεως, έσκισε το εις βάρος μας χρεωστικό έγγραφο, το όποιο είχε υπογράψει ο προπάτοράς μας ο Αδάμ, όταν παρέβηκε τις εντολές του Θεού. Έτσι ο Σταυρός μας ελευθέρωσε από τα δεσμά της αμαρτίας κάνοντάς μας να αναπηδούμε με εύθυμα σκιρτήματα σαν μοσχαρακία που έχουν λυθεί από κάποια δεσμά. Γιατί όπου η αμαρτία πλεόνασε, εκεί περίσσευσε η χάρη του Θεού.

Για δε την Ανάσταση γέλια χαράς: Γιατί αυτή εξόρισε τη φθορά του θανάτου και εξεδίωξε το ζοφερό σκοτάδι του Άδη και ανέστησε τους νεκρούς από τους τάφους. Εξάλειψε το δάκρυ από κάθε πρόσωπο, όπως λέει ο προφήτης, και αντί γι' αυτό χάρισε την πραγματικά ατελείωτη χαρά σε κάθε άνθρωπο. Και αληθινά, το δώρο της Αναστάσεως δεν είναι μόνο για μερικούς, ούτε το κατόρθωμά της πραγματοποιήθηκε για χάρη κάποιων λίγων. Γιατί κατ' αυτήν εκείνος ο οποίος πραγματοποίησε με ανθρώπινη σάρκα την ταφή, μάλλον δε την Ανάσταση, δεν ήταν άλλος από τον Θεό ολόκληρης της κτίσεως, ο οποίος ποτέ δεν δίνει χαρίσματα σε μερικούς μόνον ούτε υπάρχει σ' Αυτόν καμία προσωποληψία. Αποδεικνύοντας λοιπόν τον εαυτό του αληθινό Θεό των όλων, απλώνει τη δωρεά της σωτηρίας σε όλους τους ανθρώπους, ευσπλαχνιζόμενος τη δική του εικόνα και ανακαινίζοντάς την ολοκληρωτικά· γιατί «κατ' εικόνα» Θεού έχει πλασθεί κάθε

άνθρωπος επί της γης.

Του Σταυρού η επέτειος πρόβαλε και ποιός άνθρωπος να μη σταυρώσει τον εαυτόν του; Γιατί ο Σταυρός γνωρίζει ως απολύτως γνήσιο προσκυνητή του, μόνον εκείνον ο οποίος σταύρωσε τον εαυτό του ως προς τον κόσμο και απέδειξε έτσι έμπρακτα για τον εαυτό του, ότι είναι απροκάλυπτα γνήσιος φίλος του Σταυρού.

Αναστάσεως τα εγκαίνια και ποιός πιστός δεν θα ανακαινιστεί, απορρίπτοντας κάθε νέκρωση που προκαλούν τα πάθη και να ντυθεί αφθαρσία ψυχής; Γιατί αλλιώς ορίζεται ο θάνατος της ψυχής και αλλιώς γνωρίζεται ο θάνατος του σώματος. Τον πρώτο τον κυοφορεί η αμαρτία, όπως έγραψε ο αρχηγέτης και προεξάρχων αυτού του θρόνου, ο αδελφόθεος Ιάκωβος. Τον δε δεύτερο είναι νόμος της φύσεως να τον γεννά η διάλυση των στοιχείων τα οποία συνθέτουν την ουσία των όντων. Έκτος αυτού δε, τον γεννά και η αναχώρηση της αθάνατης ψυχής, κι ας μην είναι αυτό ορατό από τους ιατρούς, των οποίων επάγγελμα είναι να θεραπεύουν μόνο τα σώματα· γιατί αφ' ότου ο άνθρωπος παράκουσε τη θεία εντολή, αυτό ακριβώς του δόθηκε ως επιτίμιο από τον Κτίστη του.

Ο Σταυρός υψώνεται και ποιός δεν θα υψωθεί μυστικά από τη γη; Γιατί όπου υπερυψώνεται ο Λυτρωτής, εκεί πέρα πηδά και παρίσταται και ο λυτρωθείς, ποθώντας να βρίσκεται πάντοτε μαζί με το Σωτήρα του και να τρυγά Εκείνου την άφθαρτη βοήθεια.

Σήμερα προβάλλει η Ανάσταση και με την εμφάνισή της φαιδρύνει τα πάντα. Αύριο εμφανίζεται ο Σταυρός και παρέχει τα δώρα του στους προσκυνητές του.

Σήμερα η Ανάσταση έχει απλωθεί και αύριο ο Σταυρός θα φανεί. Αυτή στηλιτεύει τη φθορά, εκείνος τις φάλαγγες των δαιμόνων. Αυτή αποτελεί από μόνη της μια διακήρυξη, ότι αληθινά θανατώθηκε ο θάνατος· εκείνος διαλαλεί σε όλους ότι καταργήθηκε κάθε κακουργία των δαιμόνων και απονεκρώθηκε κάθε βρώμικη και ψυχοφθόρα ενέργειά τους.

Και, ω του θαύματος! Απορώ με τι λόγους να εκφράσω το μυστήριο! Γιατί, ενώ παλιότερα της Αναστάσεως είχε προηγηθεί ο Σταυρός, τώρα ο Σταυρός έχει προπομπό και πρόδρομο την Ανάσταση. Τί θαυμαστή εναλλαγή! Βλέπω λοιπόν και εδώ σ' αυτά τα δύο να εκπληρώνεται εμφανέστατα ο λόγος του Σωτήρα. Γιατί, να, «οι έσχατοι έγιναν πρώτοι» και αντίστροφα οι πρώτοι αναδείχθηκαν έσχατοι. Και ποιός άραγε θα μπορέσει να εξηγήσει την αιτία αυτών των εναλλαγών και μεταβολών; Όχι βεβαίως ότι έκαναν κανένα αγώνα δρόμου και αυτή μεν με άλμα βγήκε μπροστά, ενώ εκείνος σαν βραδύς έμεινε πίσω. Γιατί λοιπόν ο θείος Σταυρός να μην αστράψει ανατέλλοντας πρώτος όπως και πριν και η φωτοφόρος Ανάσταση

να λάμψει τρεις ημέρες μετά από εκείνον;

Όσον αφορά το τι είχαν στο νου τους οι πατέρες μας και έκαναν αυτήν την εναλλαγή, τίποτε δεν μπορούμε να πούμε με απόλυτη βεβαιότητα. Υποθέτουμε όμως και στοχαζόμαστε, πως η αιτία αυτής της αμοιβαίας καθυστέρησης και προπορεύσεως είναι ο κόσμος, ο οποίος καταφθάνει εδώ από τα πέρατα της γης χάριν της ζωηφόρου προσκυνήσεως αυτών των δύο. Ωστε να εορτάζουν αυτοί πρώτα την περιχαρή και λαμπρή εορτή της Αναστάσεως και αμέσως μετά από αυτή να βλέπουν τη μακαρία Ύψωση του Σταυρού, ώστε φεύγοντας να έχουν ως καλό και σωτήριο εφόδιο για το δρόμο τους την παντοδύναμη συνοδεία του, η οποία να τρέχει μαζί τους κατά τις οδοιπορίες, να συμπλέει στο πέλαγος, να τους διασώζει σε κάθε τόπο, να τους φυλάει από όλες τις κακοτυχίες και να σας αποδεικνύει εμπράκτως, ότι η πανίσχυρη δύναμη του Σταυρού έχει περιλάβει όλα τα πέρατα της οικουμένης, ότι γεμίζει τα πάντα με την παρουσία της και χωρίς κόπο βρίσκεται παντού, διασώζει τους πιστούς από τις δυσκολίες και, εφ' όσον αυτοί ζουν με ευσέβεια, τους μεταλαμπαδεύει τη σωτηρία και καταργεί τα σχέδια όλων των εχθρών.

Ίσως δε να υπάρχει και κάποιος άλλος λόγος κρυφός, τον όποιο γνώριζαν και είχαν κατά νου εκείνοι που υπήρξαν παλαιά διδάσκαλοι αυτής εδώ της Εκκλησίας, τον οποίον τώρα εμείς οι ελάχιστοι δεν ντρεπόμαστε να ομολογήσουμε ότι δεν τον γνωρίζουμε σαφώς. Είθε να δώσει ο Θεός να γίνει και αυτός γνωστός, όπως και ακράδαντα πιστεύουμε ότι θα γίνει, μόνο και μόνο για την ωφέλεια τη δική σας, που τόσο πιστοί είσθε και ευλαβείς.

Τί έχουμε λοιπόν υψηλότερο από αυτές τις μακάριες εορτές; Ποιό από όλα όσα έχουμε είναι ιερότερο από αυτές τις ιερές πανηγύρεις; Πώς δεν θα χαρούμε και δεν θα σκιρτήσουμε επιτελώντας αυτές τις δύο εορτές; Αναστάσεως ολόλαμπρος φωταψία και Σταυρού πυρσοφώτιστος προσκύνηση! Αυτά τα δύο είναι για εμάς τα τρόπαια ολόκληρης της σωτηρίας μας. Αυτά μας λύτρωσαν από το θάνατο και τα πάθη και τη χειρίστη κακοποίηση των δαιμόνων και μας οδήγησαν πίσω στο Δεσπότη μας. Αυτά κατάργησαν κάθε κατήφεια και σκυθρωπότητα και ανέτειλαν σε εμάς την αυγή της χαράς. — Ή μήπως η ζωοδότρια Ανάσταση δεν μας δωρίζει την είσοδο της αθάνατης ζωής; Και ο Σταυρός που υψώνεται δεν γεννά μέσα μας την απολύτρωση των παθών; Γιατί πράγματι, αυτά μας ανέδειξαν και πάλι μετόχους της οικειώσεως προς τον Θεό, χάριν της οποίας και ήλθαν στον κόσμο και ανέτειλαν σ' όλους εμάς τους ανθρώπους.

Γνωρίζοντας λοιπόν εμείς τη μυστική δύναμή τους και πόσο αυτά μας ευεργέτησαν και ποιών αγαθών υπήρξαν πρόξενα, ας τα εορτάσουμε όπως πρέπει και με ευσέβεια, όπως δηλαδή αυτά τα ίδια θέλουν να τιμούνται. «Όχι με ακολασίες και

ασέλγειες, όχι με έριδες και ζηλοτυπίες», όχι με αρπαγές και αδικίες και όλα τα υπόλοιπα, που δεν θέλω τώρα να απαριθμήσω.

Γιατί, αδελφοί μου γνησιότατοι και συγκληρονόμοι της ίδιας πίστεως και συμμετόχοι της ίδιας πνευματικής γεννήσεως με εμάς, τολμώ να πω, πως τα ιερά μας σεβάσματα όχι μόνο δεν στρέφονται καν να δουν και δεν προσδέχονται όποιον θέλει να τα εορτάζει με εκείνα που απαρίθμησα, αλλά και τον αποστρέφονται και τον βδελύττονται, γιατί συμπεριφέρεται με απρέπεια απέναντί τους και κάνει πράγματα εντελώς μισητά σε αυτά. Γι' αυτό παρακαλώ και προτρέπω να μισούμε και να αποφεύγουμε εκείνα που μισούν τα σεβάσματά μας και μόνο εκείνα να αγαπούμε και να πράττουμε, όσα είμαστε βέβαιοι πως τους είναι ευάρεστα. Εκείνα δε τα έργα τα οποία είναι αρεστά και ευχάριστα, είναι όσα επαναφέρουν προς σωτηρία και οδηγούν προς τη αιώνια ζωή εκείνον που τα εφαρμόζει. Ή μήπως όταν αυτά τα σεβάσματά μας, έλαμψαν από τον Χριστό στους ανθρώπους, δεν ακτινοβόλησαν σε μάς ζωή που δεν τελειώνει και φως που δεν δύει ποτέ;

Ας αλλάξουμε λοιπόν και εμείς τη ζωή μας, ας εγκαταλείψουμε τον προηγούμενο τρόπο ζωής μας ως βλαβερό και ολέθριο και ας βαδίσουμε στον καλό δρόμο μιας νέας ζωής. —Ή μήπως η Ανάσταση δεν μας δωρίζει την κληρονομία της ζωής, και ο Σταυρός δεν σταύρωσε τον παλαιό μας άνθρωπο;

Εάν λοιπόν έχουμε ευλάβεια στην Ανάσταση και πανηγυρίζουμε την εορτή της, ας αγαπήσουμε και τη νέα ζωή με την οποία δε θα είμαστε πλέον φίλοι της μόνο στα λόγια αλλά και οικειότατοι μύστες της. Εφ' όσον δε ασπαζόμαστε και το Σταυρό, γιατί δεν σταυρώνουμε και εμείς τα επίγεια μέλη μας, δηλαδή τα γήινα πάθη, ώστε να φωνάξουμε και εμείς μαζί με τον Παύλο: «Έχω σταυρωθεί μαζί με το Χριστό. Δεν ζω δε πλέον εγώ, αλλά ζει μέσα μου ο Χριστός»; Αν λοιπόν εκείνοι με τους οποίους υπόσχεται να ζει ο Χριστός είναι όσοι σταύρωσαν τους εαυτούς τους ως προς τον κόσμο και νέκρωσαν τα επίγεια μέλη τους, όπως φωνάζει και μαρτυρεί ο Παύλος, γιατί και εμείς δεν κάνουμε τα ίδια και δεν νεκρώνουμε κάθε επίγειο μέλος μας, δηλαδή τα πάθη, τις κακές επιθυμίες και όσα αλλά συναριθμούνται εκεί, ώστε να ζήσει μέσα μας ο Χριστός και να μας δωρίσει τη ζωή της αφθαρσίας;

Λοιπόν ας επιδιώκουμε να έχουμε ειρήνη με όλους και μαζί με αυτήν ας αποκτήσουμε και τον αγιασμό. Γιατί χωρίς αυτά δεν θα μπορέσει ποτέ να δει κανείς τον Κύριο, όπως πάλι ο Παύλος μας διαβεβαίωσε. Και γι' αυτό το λόγο ο Χριστός και ειρήνη αποκαλείται («διότι αυτός είναι», λέγει, «η ειρήνη μας») και αγιασμός ονομάζεται. Ειρήνη μεν, γιατί έφερε στον κόσμο ειρηνοποιό ομόνοια, αφού ένωσε τα ουράνια με τα επίγεια και από τα δύο απεργάστηκε μία και μόνη εκκλησία. Αγιασμός δε και απολύτρωση (γιατί κοντά στα προηγούμενα και με αυτό το όνομα κηρύσσεται απολύτρωση), επειδή έγινε ελευθερωτής μας που είμαστε

αιχμάλωτοι, και όχι μόνο μας λύτρωσε από τους δαίμονες και τα πάθη, αλλά και φύτευσε μέσα μας τον θεικό αγιασμό.

Όσα λοιπόν ακούσατε από το στόμα μου, ας τα επιδιώκουμε με όλο μας το ζήλο και την προαίρεση, ας τα κατακτούμε, ας τα αρπάζουμε και με αυτά ας ενωνόμαστε με το Χριστό με την καλή και μακάρια συνάφεια. Γιατί εκείνον που με τέτοια διάθεση έρχεται προς αυτόν δεν θα τον βγάλει έξω από την αγαθότητα και μακαριότητά Του, όχι! Ας σπεύσουμε λοιπόν να αποκτήσουμε αυτήν εδώ τη συμφωνία με Αυτόν, από την οποία τίποτε δεν υπάρχει προτιμότερο, και ας τρέξουμε να οικειωθούμε το να ζει ο Χριστός μέσα μας, του οποίου τίποτε δεν υπάρχει ανώτερο. Και έτσι, αφού αυτόν τον πλούτο αποκτήσουμε, να απολαύσουμε και τη βασιλεία των ουρανών και να βρούμε την αιώνια ζωή μέσα στον ίδιο το Χριστό, τον Θεό και Σωτήρα μας, με τον οποίον ας είναι δόξα στον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους αιώνες των αιώνων. Αμήν.

Πηγή: Λόγος στην Ύψωση του Τιμίου Σταυρού και στην Αγίαν Ανάσταση του Αγίου Σωφρονίου Αρχιεπισκόπου Ιεροσολύμων, ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ, Τριμηνιαία Έκδοσις Ι. Μ. Ξηροποτάμου, Αγ. Όρους. Τευχ. 5